

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 10 kwietnia 2026 r.

Pozycja 33

POSTANOWIENIE

z dnia 17 marca 2026 r.

Sygn. akt SK 45/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz – przewodniczący
Justyn Piskorski
Bogdan Świączkowski – sprawozdawca
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 marca 2026 r., skargi konstytucyjnej J.K. o zbadanie zgodności:

art. 292 w związku z art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.) w zakresie, w jakim stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego, z art. 2, art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 12 lipca 2021 r. J.K. (dalej: skarżący) wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 292 w związku z art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.; dalej: k.c.) w zakresie, w jakim stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego, z art. 2, art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

1.1. Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego:

Skarżący jest właścicielem nieruchomości, składającej się m.in. z działki nr 52/7, na której znajdują się urządzenia przesyłowe – podziemna rura wodociągowa o średnicy 63 mm z trzema hydrantami. Właścicielem wodociągu jest przedsiębiorca Wodociągi [...] sp. z o.o. (dalej: przedsiębiorstwo przesyłowe). W postępowaniu sądowym ustalono, że urządzenia te zostały posadowione na nieruchomości skarżącego na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ubiegłego wieku.

Skarżący wniósł do Sądu Rejonowego w C. (dalej: sąd rejonowy) o ustanowienie służebności przesyłu obciążającej jego działkę na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego na podstawie art. 305¹ i art. 305² § 2 k.c. W odpowiedzi na wniosek przedsiębiorstwo przesyłowe podniosło fakt zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu z dniem 1 stycznia 2010 r. Podzielając argumentację przedsiębiorstwa przesyłowego, sąd rejonowy oddalił wniosek postanowieniem z 17 listopada 2020 r. W ocenie sądu rejonowego Skarb Państwa nabył służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obejmującą urządzenia wodociągowe posadowione na nieruchomości wnioskodawcy (jego poprzedników prawnych), z dniem 1 stycznia 1990 r. Sąd rejonowy powołał się na uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 12 lutego 2015 r., sygn. akt IV CSK 293/14. Alternatywnie sąd rejonowy przyjął, że gdyby liczyć okres posiadania prowadzący do zasiedzenia od 31 grudnia 1979 r., to zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu nastąpiło z dniem 1 stycznia 2010 r.

Od postanowienia sądu rejonowego skarżący wniósł apelację do Sądu Okręgowego w B. (dalej: sąd okręgowy). Postanowieniem z 13 kwietnia 2021 r. sąd okręgowy oddalił apelację jako bezzasadną. W uzasadnieniu sąd okręgowy, dzieląc w całości ocenę dowodów, faktów oraz stanowisko prawne sądu rejonowego, odniósł się do zarzutów apelacji kwestionujących istnienie podstaw przesłankowego ustalenia zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu. W ocenie sądu okręgowego przedmiotem postępowania nie było dokładne ustalenie treści służebności, jaką zasiedział uczestnik, ponieważ postępowanie nie dotyczyło jej stwierdzenia, a jedynie przesłankowego ustalenia, że takie zdarzenie prawne nastąpiło. Odnośnie do zarzutów dotyczących samej dopuszczalności zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu sąd okręgowy powołał się na obszerne orzecznictwo Sądu Najwyższego potwierdzające taką możliwość, również przed wejściem w życie przepisów ustanawiających służebność przesyłu (art. 305¹-art. 305⁴ k.c.).

W ocenie skarżącego chociaż żaden z sądów rozpoznających jego sprawę nie odniósł się wprost do zaskarżonych przepisów, to orzeczenia zostały wydane w oparciu o nie, gdyż z ich treści przedsiębiorstwo przesyłowe wywodziło twierdzenie o zasiedzeniu służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu.

W piśmie z 7 lutego 2022 r. skarżący poinformował, że od postanowienia sądu okręgowego z 13 kwietnia 2021 r. nie wniesiono skargi kasacyjnej.

1.2. Skarżący w pierwszej kolejności starał się wykazać, że zakwestionowane w skardze konstytucyjnej przepisy stanowiły podstawę wydania orzeczeń w jego sprawie. W szczególności skarżący podniósł, że orzecznictwo Sądu Najwyższego (dalej: SN lub Sąd), a za nim sądów powszechnych przyjmuje, iż przed ustawowym ustanowieniem służebności przesyłu (art. 305¹-art. 305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego. Kształtowanie się orzecznictwa SN rozpoczęła uchwała z 17 stycznia 2003 r., sygn. akt III CZP 79/02, zgodnie z którą okoliczność, że nieruchomość władająca wchodzi w skład przedsiębiorstwa energetycznego, sama przez się nie wyklucza możliwości zrealizowania przez strony umowy o ustanowienie służebności gruntowej celu określonego w art. 285 § 2 k.c. Zmiana stanowiska SN

nastąpiła w uchwale z 12 grudnia 2008 r., sygn. akt II CSK 389/08, w której Sąd stwierdził, że dla ustanowienia na rzecz przedsiębiorstwa lub nabycia przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu bezprzedmiotowe jest oznaczenie nieruchomości władnącej. W ocenie skarżącego teza ta jest sprzeczna z art. 285 k.c. Jednocześnie takie stanowisko sądów powszechnych sprawia, że art. 305² § 2 k.c. przestał spełniać przypisywaną mu funkcję regulowania „zaszłości» w postaci istnienia bezprawnie umieszczonych na nieruchomościach urządzeń przesyłowych” (skarga, s. 5).

Wykładnia zaskarżonych przepisów dokonana przez sąd okręgowy prowadzi do pozbawienia właściciela nieruchomości ekwiwalentu za wieloletnie korzystanie z jego gruntu bez tytułu prawnego, a także za dalsze korzystanie z niego w przyszłości. Taka wykładnia prowadzi do skutków identycznych z niedopuszczalną retroakcją przepisów prawnych. Przed 17 stycznia 2003 r. pogląd o możliwości uznania analizowanego stanu faktycznego za odpowiadający dyspozycji art. 285 k.c. nie był prezentowany w doktrynie i orzecznictwie. Skutki uchwały SN można więc porównać do wejścia w życie przepisu prawnego. Przed 2003 r. nie można było wymagać od skarżących (ich poprzedników prawnych), „żeby przewidywali możliwość uznania istniejącego stanu ingerencji w ich prawo własności jako prowadzącego do zasiedzenia określonego prawa podmiotowego” (skarga, s. 5). Prezentowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykładnia funkcjonalna art. 292 w związku z art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 k.c. dopuszczająca nabycie w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego w znacznym zakresie modyfikuje treść klasycznej służebności gruntowej, którą *de iure* musi pozostać (skarga, s. 5-6). Skarżący zwrócił uwagę na różnice między służebnością przesyłu a tradycyjną służebnością gruntową. W jego ocenie przed wejściem w życie przepisów o służebności przesyłu judykatura aprobowała z przyczyn pragmatycznych linię orzecniczą SN, ale stanowisko takie nie może się ostać w sytuacji jednoznacznych przepisów regulujących nowy rodzaj służebności. Ponadto w polskim systemie prawnym obowiązuje zasada zamkniętego katalogu praw rzeczowych. Stanowisko przyjęte przez sądy w sprawie skarżącego prowadzi do wniosku, że na nieruchomości skarżącego istnieje służebność, która nie jest ani klasyczną służebnością gruntową, ani służebnością przesyłu. Nie do zaakceptowania jest pogląd SN, który tłumaczy stosowanie dynamicznej wykładni prawa ochroną porządku prawnego. Interpretacja sądowa jest bowiem jednostronna na korzyść przedsiębiorstwa przesyłowego. Pozwala na nabycie w drodze zasiedzenia prawa na cudzej własności bez rekompensaty dla właściciela.

1.3. Następnie skarżący określił, w jaki sposób zaskarżone przepisy i ich wykładnia dokonana przez sądy prowadzą do naruszenia jego konstytucyjnych praw. W tym celu skarżący *in extenso* przytoczył argumentację przedstawioną w uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego we Wrocławiu w przedmiocie pytania prawnego skierowanego do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie pod sygnaturą P 28/13. W uzasadnieniu tym sąd okręgowy odniósł się do art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji.

Podsumowując, skarżący stwierdził, że przedmiotem wątpliwości konstytucyjnych nie jest treść przepisów, a ich określona wykładnia przyjęta w orzecznictwie. Obywatele znaleźli się w pułapce prawnej, ponieważ nie mogli przewidzieć konieczności podejmowania czynności zmierzających do przerwania biegu zasiedzenia. Stworzona w 2003 r. konstrukcja służebności gruntowej na potrzeby urządzeń przesyłowych została zastosowana do stanów z przeszłości – stwierdzano jej zasiedzenie w latach 80 i 90 XX w. Nowej wykładni przepisów nie wolno jednak rozciągać na stany z przeszłości, gdyż obywatele działali w zaufaniu do obowiązującego prawa i sposobu jego wykładni. „[N]ikt nie był w stanie przewidzieć, że tolerowanie stanu faktycznego związanego z przebiegiem wodociągu doprowadzić może do utra-

ty części uprawnień wynikających z prawa własności poprzez powstanie ograniczonego prawa rzeczowego. Nawet gdyby przyjąć, że powszechna winna być znajomość wykładni przepisów o drodze koniecznej, pozwalającej na ich analogiczne zastosowanie do przebiegu urządzeń dostarczających media, to ewentualne zagrożenie [z] tej strony (możliwość powstania służebności w drodze zasiedzenia) mogło być oczekiwane jedynie ze strony właścicieli nieruchomości sąsiednich, którzy bezpośrednio korzystali z takich urządzeń, nie zaś ze strony właściciela odległej nieruchomości, a tym bardziej ze strony przedsiębiorstwa przesyłowego” (skarga, s. 14).

Wykreowanie przez SN normy prawnej, ograniczającej konstytucyjnie chronione prawo własności, nie spełnia „rygorystycznie pojmowanego wymogu legalności. Uzasadniony jest więc zarzut, że uszczerbek w prawie własności dokonany został w drodze sądowego stosowania prawa, bez odwołania się do wyraźnego brzmienia ustawy, a to godzi w art. 64 ust. 3 i art. 31 ust. 3 Konstytucji” (skarga, s. 16). W związku z wprowadzeniem do systemu prawa instytucji służebności przesyłu istotne społecznie cele, których realizacja przyświecała SN, mogą być osiągnięte inną, mniej dolegliwą drogą prawną. Istnieją bowiem wystarczające instrumenty prawne należycie chroniące interesy przedsiębiorców przesyłowych. Nie ma podstaw aksjologicznych akceptacji samoistnego finansowego uprzywilejowania silniejszych ekonomicznie uczestników obrotu cywilnoprawnego.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie z 2 lipca 2022 r. poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

3. W piśmie z 21 lipca 2022 r. Prokurator Generalny (dalej: PG lub Prokurator) zajął stanowisko w sprawie. W ocenie Prokuratora postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

3.1. PG przedstawił podstawy skargi konstytucyjnej, a następnie, z uwagi na zakresowe określenie przedmiotu kontroli, poddał analizie zagadnienie, czy powołane w *petitum* skargi przepisy zawierają normę prawną kwestionowaną przez skarżącego.

W ocenie Prokuratora norma, przedstawiona przez skarżącego jako przedmiot kontroli, została wywiedziona z art. 292 k.c. (dopuszczającego nabycie określonego rodzaju służebności gruntowych przez zasiedzenie) w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. (definiującym służebność gruntową jako ograniczone prawo rzeczowe). Z odesłania zawartego w art. 292 k.c. wynika odpowiednie stosowanie do zasiedzenia służebności gruntowych, nie tylko art. 172 k.c., lecz także innych przepisów dotyczących zasiedzenia nieruchomości. Kwestia terminu zasiedzenia, dobrej czy złej wiary posiadacza służebności nie mają znaczenia w kontekście zarzutów skierowanych przeciwko normie prawnej dopuszczającej w ogóle możliwość zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przed 3 sierpnia 2008 r. Z tych względów, w zakresie dotyczącym badania zgodności z Konstytucją art. 172 k.c., postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

Przedmiotem badania może być natomiast art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim stanowią one podstawę nabycia – przed 3 sierpnia 2008 r. (tj. przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c., regulujących służebność przesyłu) – w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przez Skarb Państwa lub przedsiębiorstwo przesyłowe w sytuacji, gdy nie została wydana decyzja administracyjna ograniczająca prawa właściciela do gruntu. Takie ujęcie przedmiotu kontroli odpowiada sta-

nowi faktycznemu sprawy, na tle której wywiedziono skargę konstytucyjną oraz intencjom skarżącego.

3.2. W dalszej części pisma Prokurator zweryfikował przyjętą w skardze tezę o stałej, powszechnej i jednolitej wykładni zaskarżonych przepisów: art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. w zakresie wskazanym powyżej.

PG obszernie przytoczył orzecznictwo SN oraz Trybunału Konstytucyjnego w badanym zakresie. Analiza ta doprowadziła Prokuratora do następujących wniosków. Począwszy od uchwały SN z 17 stycznia 2003 r., sygn. akt III CZP 79/02, przez kolejne orzeczenia orzecznictwo SN wykreowało służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu oraz dopuściło możliwość zasiedzenia przez przedsiębiorstwo przesyłowe powyższej służebności gruntowej przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. Jednolitą w tym zakresie linię orzeczniczą SN przerwała uchwała SN z 8 kwietnia 2014 r., sygn. akt III CZP 87/13. Trybunał Konstytucyjny nie ma kompetencji do dokonywania oceny konstytucyjnej poprawności kwestionowanej wykładni, a w istocie – praktyki stosowania prawa. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zwrócono uwagę na juredyczną odmienność sytuacji, gdy przedsiębiorca przesyłowy, domagający się stwierdzenia zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu lub podnoszący peremptoryjny zarzut zasiedzenia, legitymuje się administracyjną decyzją stanowiącą tytuł uprawniający do korzystania z urządzeń przesyłowych i sytuacji, gdy przedsiębiorca ów decyzją taką nie dysponuje. Do pierwszej jedynie z wymienionych sytuacji odnosi się powołana wyżej uchwała SN o sygn. akt III CZP 87/13, i w tym tylko zakresie można mówić o przerwaniu (a obecnie – o trwałej już zmianie) linii orzeczniczej SN. Druga natomiast ze wskazanych sytuacji jest w orzecznictwie SN wciąż przedmiotem jednolitego i utrwalonego stanowiska.

Kolejne orzeczenia SN z okresu po wydaniu uchwały z 8 kwietnia 2014 r. dowodzą konsekwentnego podtrzymywania poglądu, w myśl którego zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu w sytuacji, gdy brak jest decyzji administracyjnej, stanowiącej samoistny tytuł prawny do wykonywania obsługi linii przesyłowych przez przedsiębiorstwa przesyłowe, jest dopuszczalne. Mimo to Trybunał w kolejnych orzeczeniach przyjmował, że dominujący pogląd w orzecznictwie SN nie jest jednolity w orzecznictwie sądów powszechnych oraz w literaturze. Problem ma charakter *de facto* interpretacyjny i wynika z wadliwego utożsamienia służebności przesyłu oraz służebności gruntowej polegającej na korzystaniu z urządzeń przesyłowych usytuowanych na cudzym gruncie. Istotą tego problemu jest wykładnia pojęcia nieruchomości władnącej, a rolą Trybunału Konstytucyjnego nie jest ujednoczenie orzecznictwa sądowego w tym zakresie. Jeżeli Trybunał udzieliłby odpowiedzi, że niekonstytucyjne jest powołanie się na służebność przesyłu przed wejściem w życie noweli z 2008 r., to wcale nie oznaczałoby jeszcze, że niemożliwe było ustanawianie służebności gruntowych polegających na korzystaniu z urządzeń przesyłowych położonych na cudzym gruncie, ponieważ możliwość taka może być rezultatem wykładni funkcjonalnej art. 285 k.c. Poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego pozostaje natomiast to, który z możliwych wariantów interpretacyjnych przepisu wyrażającego określoną normę prawną powinien zostać przyjęty przez sądy.

Prokurator zwrócił także uwagę na zasygnalizowanie przez Trybunał Sejmowi i Senatowi istnienia uchybień w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego RP, a polegających na nieunormowaniu w ustawie stanów faktycznych korzystania z urządzeń przesyłowych usytuowanych na cudzym gruncie przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawa służebności przesyłu (zob. postanowienie z 17 października 2018 r., sygn. S 5/18).

W konkluzji PG stwierdził, że brak jest jednoznacznej doktrynalnej akceptacji dominującego w orzecznictwie SN poglądu co do możliwości nabycia przez zasiedzenie – przed

wprowadzeniem do polskiego systemu prawnego instytucji służebności przesyłu – służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Ponadto stanowisko SN jest wciąż przedmiotem krytycznej refleksji, co dowodzi trwającego nadal dyskursu i wzajemnego oddziaływania orzecznictwa i doktryny. „[W]arunek doktrynalnej akceptacji jednolitej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych należy postrzegać przede wszystkim w perspektywie zakresu kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, który nie jest przecież powołany do rozstrzygania rozbieżności interpretacyjnych, sporów doktrynalnych, kontrolowania wykładni przepisów czy aktów stosowania prawa, a jego kognicja w zakresie kontroli konstytucyjności treści normatywnej przepisu uzyskanej w wyniku jednolitej, powszechnej i stałej wykładni sądowej ma charakter wyjątku” (pismo PG, s. 26).

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Przedmiot kontroli, wzorce kontroli i stawiane zarzuty.

Skarżący przedmiotem zaskarżenia uczynił art. 292 w związku z art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2025 r. poz. 1071, ze zm.; dalej: k.c.) w zakresie, w jakim stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego.

Jako wzorce kontroli skarżący wskazał art. 2, art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Zarzuty sformułowane przez skarżącego odnoszą się do ukształtowanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych wykładni zaskarżonych przepisów dopuszczającej nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego przed ustawowym ustanowieniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.). Przyjęta wykładnia narusza zasadę ochrony prawa własności, nie spełnia formalnej przesłanki ograniczenia prawa własności wskazanej w art. 64 ust. 3 Konstytucji, nie czyni zadość przesłance proporcjonalności *sensu stricto* wynikającej z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także godzi w zasadę równości (art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji). Budzi również wątpliwości wobec zasady zaufania do państwa i stano- wionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji).

2. Ocena dopuszczalności wydania wyroku w sprawie.

2.1. Merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej jest zależne od ustalenia, czy spełnia ona wymagania procesowe, o których stanowi art. 79 ust. 1 Konstytucji, a które zostały dookreślone w art. 53 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, „[k]ażdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji”. Z przepisu tego oraz art. 53 u.o.t.p.TK wynikają przesłanki, których spełnienie jest wymagane do merytorycznego rozpoznania skargi przez Trybunał.

Po pierwsze, przedmiotem zaskarżenia skargą konstytucyjną może być wyłącznie przepis ustawy lub innego aktu normatywnego. Przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego nie są zatem akty stosowania prawa, a więc orzeczenia lub ostateczne decyzje zapa-

dłe w indywidualnej sprawie skarżącego, lecz akty normatywne, na podstawie których rozstrzygnięcia te zostały wydane (por. postanowienia i wyroki TK z: 1 lipca 2008 r., sygn. SK 40/07, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101; 13 października 2008 r., sygn. SK 20/08, OTK ZU nr 8/A/2008, poz. 146; 2 czerwca 2009 r., sygn. SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83; 17 listopada 2009 r., sygn. SK 64/08, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 148; 29 listopada 2010 r., sygn. SK 8/10, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 117; 2 lutego 2012 r., sygn. SK 14/09, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 17; 28 lutego 2012 r., sygn. SK 27/09, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 20; 7 maja 2013 r., sygn. SK 31/12, OTK ZU nr 4/A/2013, poz. 46; 9 maja 2017 r., sygn. SK 18/16, OTK ZU A/2017, poz. 37; 28 lutego 2018 r., sygn. SK 45/15, OTK ZU A/2018, poz. 12).

Po drugie, choć przedmiotem skargi jest przepis prawa, nie można w niej jednak kwestionować zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego w oderwaniu od aktów stosowania prawa w indywidualnej sprawie. Skarga konstytucyjna nie jest bowiem środkiem abstrakcyjnej kontroli zgodności z Konstytucją. Aby skarżący mógł skutecznie zakwestionować tę zgodność, najpierw sąd lub organ administracji publicznej musi wydać ostateczne orzeczenie w jego sprawie, i to z zastosowaniem kwestionowanej regulacji. Warunkiem koniecznym merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej jest więc określenie zaskarżonego przepisu, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK). Przyjęty w Konstytucji model skargi konstytucyjnej został bowiem oparty na zasadzie konkretności i subsydiarności. Skarżący nie może zatem zakwestionować zgodności z Konstytucją aktu normatywnego w oderwaniu od indywidualnej sprawy, w której na mocy konkretnego aktu stosowania prawa doszło do naruszenia jego wolności lub praw albo obowiązków określonych w Konstytucji.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, kwestionowanie wykładni przepisów prawnych albo innych faz stosowania prawa (ustalanie stanów faktycznych, subsumcja) nie jest objęte kognicją Trybunału. Niemniej powszechnie przyjęty przez organy stosujące prawo sposób rozumienia przepisów prawa jest nierozdzielnie związany z treścią normatywną tych przepisów, a w konsekwencji – z normami prawnymi konstruowanymi na tle tych przepisów. W takim sensie wykładnia przepisów prawa należy do kognicji Trybunału Konstytucyjnego. Ten wielokrotnie stwierdzał, że jeżeli określony sposób rozumienia przepisu ustawy utrwalił się już w sposób oczywisty, a przede wszystkim jeżeli znalazł jednoznaczny i autorytatywny wyraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego, to należy uznać, że przepis ten – w praktyce stosowania – nabrał takiej właśnie treści, jaką odczytują z nich sądy mające najwyższy autorytet w Polsce. W tym sensie kognicji Trybunału podlega przepis, ale w określonej interpretacji. Kontrola zgodności z Konstytucją jest zatem dopuszczalna w stosunku do takiej treści przepisu, jaką uzyskał on w wyniku „jednolitej, powszechnej i stałej” wykładni sądowej (zob. wyroki TK z: 28 stycznia 2003 r., sygn. SK 37/01, OTK ZU nr 1/A/2003, poz. 3; 9 czerwca 2003 r., sygn. SK 12/03, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 51; 28 października 2003 r., sygn. P 3/03, OTK ZU nr 8/A/2003, poz. 82; 24 czerwca 2008 r., sygn. SK 16/06, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 85; 18 kwietnia 2018 r., sygn. K 52/16, OTK ZU A/2018, poz. 28; postanowienie TK z 17 maja 2017 r., sygn. SK 38/15, OTK ZU A/2017, poz. 39).

Po trzecie, do merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej niezbędne jest określenie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa przysługujące skarżącemu i w jaki sposób zostały naruszone przez ostateczne orzeczenie sądu lub organu administracji publicznej, wydane na podstawie zaskarżonego przepisu czy przepisów aktu normatywnego (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

Po czwarte, skarga konstytucyjna powinna zawierać uzasadnienie zarzutu niezgodności z Konstytucją kwestionowanych przepisów z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

2.2. Przedmiotem niniejszej skargi konstytucyjnej był art. 292 w związku z art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim przepisy te stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorcy. Jednakże 2 grudnia 2025 r. w sprawie o sygn. P 10/16 (OTK ZU A/2026, poz. 1) Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie orzekł, że „[a]rt. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 [k.c.], rozumiane w ten sposób, że umożliwiają nabycie przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ [k.c.], w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu, są niezgodne z art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Rozstrzygnięcie to ma zastosowanie także do sytuacji, w której do czasu zasiedzenia służebności przesyłu posiadanej od wejścia w życie art. 305¹-305⁴ k.c. dolicza się czas posiadania „służebności gruntowej o treści służebności przesyłu”. W naturalny sposób niedopuszczalność zasiedzenia „służebności gruntowej o treści służebności przesyłu” wyłącza możliwość doliczania czasu posiadania tego prawa – konstruktu orzeczniczego do czasu posiadania uregulowanej w ustawie służebności przesyłu.

Mając na uwadze, że w wyroku tym dokonano już oceny zgodności art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. z art. 21 ust. 1, art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji, należało rozważyć, czy w niniejszej sprawie nie zaszła ujemna przesłanka procesowa w postaci zakazu ponownego orzekania o tym samym (*ne bis in idem*).

Według utrwalonego orzecznictwa, występuje ona wtedy, gdy zaskarżony przepis był już przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego, ale w przeciwieństwie do ujemnej przesłanki *res iudicata* postępowanie mógł zainicjować inny podmiot, choć na podstawie tych samych zarzutów niezgodności z Konstytucją (por. zamiast wielu postanowienie pełnego składu z 3 listopada 2015 r., sygn. SK 64/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 169, wraz z przywołanym tam orzecznictwem).

Zestawiając przedmiot kontroli oraz treść zarzutów w niniejszej sprawie z przedmiotem kontroli oraz treścią zarzutów w sprawie o sygn. P 10/16, należało stwierdzić wystąpienie w niniejszej sprawie przesłanki *ne bis in idem*. Wniosek ten wynika z następujących względów. Po pierwsze, przedmiotem oceny Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. P 10/16 były te same przepisy, które wskazał skarżący, a więc art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. Co prawda w niniejszej sprawie powołano związkowo także art. 172 k.c., jednakże nie zmieniło to treści normatywnej przedmiotu kontroli w stosunku do przedmiotu kontroli w o sygn. P 10/16. Art. 172 k.c. określa przesłanki nabycia własności nieruchomości wskutek zasiedzenia, a te mają być, zgodnie z nakazem z art. 292 k.c., odpowiednio stosowane do zasiedzenia służebności gruntowej. Kluczowe znaczenie w obydwu sprawach, w związku z formułowanymi zarzutami, miała jednak kwestia samej dopuszczalności nabycia przez zasiedzenie prawa rzeczowego „służebności gruntowej o treści służebności przesyłu”, a nie przesłanek jej nabycia. Powołanie art. 172 k.c. w niniejszej sprawie w istocie nie miało związku ze stawianymi zarzutami, dlatego postępowanie w tym zakresie należało umorzyć (art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

Po drugie, w obydwu sprawach zarzuty dotyczyły tego samego znaczenia przedmiotu kontroli ukształtowanego w orzecznictwie. W wyroku o sygn. P 10/16 Trybunał orzekł, że „kwestionowana norma prawna, wywiedziona z art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. – dopuszczająca nabycie w drodze zasiedzenia przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, przed wejściem w życie art. 305¹-art. 305⁴ k.c., służebności gruntowej odpowiadają-

cej treścią służebności przesyłu w sytuacji, gdy nie została wydana decyzja administracyjna ograniczająca prawa właściciela do gruntu – ma oparcie w ugruntowanej i jednolitej praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego i sądów powszechnych”.

W żądaniu skargi konstytucyjnej podważono zgodność z Konstytucją art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim stanowią podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorcy przesyłowego. Sformułowania: „przed wejściem w życie art. 305¹ - art. 305⁴ k.c.” oraz „przed 3 sierpnia 2008 r.” odnoszą się do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), a zatem ich treść była tożsama. W wyroku o sygn. P 10/16 orzeczono, że art. 292 w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c., rozumiane w ten sposób, że umożliwiają nabycie przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, przed wejściem w życie art. 305¹ -305⁴ k.c., w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu, są niezgodne z Konstytucją. W żądaniu skargi zakres zaskarżenia został ograniczony do zasiedzenia służebności przez przedsiębiorcę przesyłowego. Sentencja wyroku o sygn. P 10/16 ma zatem nawet szerszy zakres.

Po trzecie, co prawda treść zarzutów, z punktu widzenia katalogu wzorców kontroli w obydwu sprawach nie była tożsama, niemniej jeżeli w sprawie o sygn. P 10/16 orzeczono o niezgodności tożsamego przedmiotu kontroli ze stosownymi przepisami Konstytucji, to wymaganie tożsamości wzorców kontroli w obydwu sprawach do stwierdzenia występowania przesłanki *ne bis in idem* byłoby bezcelowe. Orzeczenie o niezgodności przedmiotu kontroli z jakimkolwiek wzorcem kontroli sprawia, że kolejna ocena tego przedmiotu z innym wzorcem jest pozbawiona racji. Natomiast orzeczenie o zgodności przedmiotu kontroli z określonym wzorcem kontroli wymagałoby do ustalenia przesłanki *ne bis in idem* w drugiej sprawie, także tożsamości wzorca kontroli w tej sprawie.

Wystąpienie w sprawie przesłanki *ne bis in idem* nakazuje umorzenie postępowania przed Trybunałem. Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK postępowanie to podlega umorzeniu, jeżeli wydanie wyroku w sprawie jest zbędne. W orzecznictwie Trybunału można odnotować, zarówno przed wejściem, jak i po wejściu w życie tego przepisu, niezmienną opinię, zgodnie z którą wydanie wyroku jest zbędne, gdy w sprawie zachodzi przesłanka *ne bis in idem* (por. postanowienie pełnego składu TK z 3 listopada 2015 r., sygn. SK 64/13; postanowienia TK z: 13 kwietnia 2021 r., sygn. SK 54/19, OTK ZU A/2021, poz. 18; 14 grudnia 2022 r., sygn. SK 32/21, OTK ZU A/2023, poz. 7; 22 października 2024 r., sygn. SK 104/22, OTK ZU A/2024, poz. 98; 15 lipca 2025 r., sygn. SK 21/21, OTK ZU A/2025, poz. 84; 15 października 2025 r., sygn. SK 73/24, OTK ZU A/2025, poz. 101).

2.3. Żądane przez skarżącego rozstrzygnięcie zapadło w wyroku o sygn. P 10/16. Skarżący może zatem domagać się ochrony swoich praw na drodze wznowienia postępowania, które zakończyło się dla niego niekorzystnie.

Z tych względów Trybunał postanowił jak w sentencji.